

uvedena tako zvana pragmatika, je učiteljsvo stalnost izgubilo.

Nastala je praksa, da se ne razpisujejo vsa prosta mesta, marveč le nekatera, navadno slabša. Zakaj ne bomo razpravljali, vsakdo to dobro ve. Dokler se pa ne razpisujejo res prav vsa prosta mesta je pa oddaja mesta po razpisu dostikrat krivična.

Nikjer ni rečeno, da bi se ne mogle z uspehom uveljavljati učiteljice kot šolske upraviteljice. Imamo ravno nasprotno dokaz, posebno v hribih ali pa na zapuščenih starih šolah. Pa se učiteljica - upraviteljica tako uveljavlja, da s svojim odtom v in izven šole pridobi zaupanje ljudstva ter se z njeno pomočjo zgradi nova šola. Kakor hitro se to zgodi, se že oglašijo. To mesto ni za učiteljico treba je, da pride učitelj! Razpišite mesto. Vmes poseže politika, pa gre...

Učiteljica pa, ki je na mestu službovala pet morda več let, doprinala duševne in gnotne žrtve za zgradbo nove šole, mora iti drugam. Vrgel jo je razpis! Vprašajmo se, ali je bila taka premestitev za to učiteljico krivična, ali ne? In če je bila, ali ne sliči taka zgodba njeni iz Hlapca Jerneja? Učitelj pa, ki zasede njeno mesto, se ponosno trka: Dobil sem mesto po razpisu!

Zgodilo so se tudi primeri, da so odločujoči činitelji prepredili premestitev take učiteljice, nastopili so tudi javni delavci v njeno obrambo; znan mi je tudi primer, da učiteljica niti eno leto ni mogla uživati sadov svojega truda, ki ga je imela z zgradbo nove šole.

Šolski zakon tudi natančno določa pogoje, po katerih ima učitelj prednost do razpisane mesta. V koliko se ti pogoji pri oddaji mest upoštevajo, nam je dovolj pokazala praksa. Iz nje vemo, da je dostikrat odločilno vse drugo, samo to ne, kar navaja zakon. Zato se je že večkrat slišal iz učiteljskih vrst samih glas, da bi bilo bolje, če se mesta sploh ne razpisujejo, ker bi se s tem mnogim, ki niso »dobro zapisani«, prihranile takse, ki jih morajo plačati za koleke, ko prosijo za razpisano mesto. Na ta način je prisiljenih mnogo družinskih očetov, da vztrajajo na mestih, ki so oddaljena od prometa ter da plačujejo za svoje otroke drago šolanje, ako to sploh še zmorejo, medtem ko mnogo mladih neporočenih učiteljev in učiteljic sedi na udobnih krajih v mestih ali v njihovih bližinah. Saj se je dogodil primer, da je prišla v univerzitetno mesto učiteljica, ki še ni imela zadostnega števila, po zakonu predpisanih službenih let.

Učiteljsvo in organizacija bosta morali posvetiti temu vprašanju vsa pažnja, ker to ni samo vprašanje pravičnosti, marveč je velikega socialnega pomena za učiteljsvo. Treba bo gledati, da se to vprašanje reši povoljno z novim zakonom, ker sedanjí šolski zakon ga ni rešil. Mislim tu na kontrolo, ki naj jo vrši učiteljsvo po svojih zastopnikih pri oddaji učiteljskih mest. Ni še dolgo, ko je šlo učiteljsvo kar molče preko tega, ko so bile odpravljene institucije raznih šolskih svetov, kjer je imelo učiteljsvo tudi svoje zastopnike. Slepó smo zaupali strogemu centralizmu pričakujoč, da bo povoljno rešil vsa učiteljska in šolska vprašanja. Preko šolskih svetov je šlo učiteljsvo tudi tedaj, ko se je delal sedanjí šolski zakon, ki teh institucij ne pozna. Morda komu ni bila všeč njihova sestava ali način poslovanja. Vendar moram pibiti, da so bili življenjskega pomena tudi za učiteljsvo. Tu se je sklepalo o oddaji učiteljskih mest, tu se je kontroliralo delo šolskih oblasti govorilo o učnih načrtih, šolskih knjigah in razmotrivalo o drugih važnih šolsko-pedagoških vprašanjih.

Ko se bodo oblikovale bodoče samouprave, ali spreminjal šolski zakon, tedaj ne smemo molčati, pač pa zahtevati, da pridemo zopet do sličnih demokratičnih pravic, kot smo jih imeli v nekdanjih šolskih svetih. Ze sedaj moramo na to misliti ter pripravljati gradivo za njihovo organizacijo.

V institucijah šolskih svetov se bodo pa tudi na najlažji in najuspešnejši način para-

lizirali vsi neupravičeni napadi na šolstvo in učiteljsvo, pa naj pridejo od katerekoli strani.

Nihče ne more oporekati, da se z neupravičenimi napadi dela učiteljskemu stanu krivica. Pošteno je od ljudi, da se zavzamejo zanj in bičajo krivico. Toda krivica ni samo neupravičen napad v listu, krivica in mnogo hušja je, če se vrže učitelja brez pravega razloga iz službe na cesto če se zapodi učiteljico v črnogorske hribe, odtrga in prestavi učitelja družinskega očeta od žene in otrok, premesti mlad učiteljski par na banaško ravnino, da je v nevarnosti radi podnebja njuno zdravje itd. itd. Koliko gorja, duševnega in telesnega trpljenja povzročajo take neupravičene premestitve, ve le oni, ki je to na lastni koži okusil. Zato ne omalovažujmo tega! Pa kje so takrat oni listi, ki vedo drugače toliko hvale o učiteljskem stanu!

Učiteljsvo dobro ve, kje ima svoje prijatelje. Ni še pozabilo onih napadov, ki so se pred leti pavšalno iznašali v javni instituciji, pri čemer ni našlo zaslonbe niti pri onih, ki bi mu jo morali nuditi. Zato je popolnoma napadeno, da iščemo iz banalne prisposodbe o napadih razbojnika Omerze na šolo in farovž,

zaključke objektivnega poročanja v listih o učiteljsvu. Še bolj napačno pa je, če kdo iz tega sklepa o pravičnosti, ki jo goji tak list do učiteljsva, ker se človeku nehote vsiljuje svetopisemska priča o pobeljenih grobovih. Učiteljsvo se mora zavedati da je vsak učitelj(ica) član velike družine učiteljskega stanu. In kdor dela krivico enemu izmed pripadnikov, jo dela vsemu stanu. Ako bomo s tega gledišča presojali naše prijatelje in sovražnike, potem bomo našli ene kot druge. Treba je, da se tudi v tem oziru osamosvojimo vsake plehkobe in da gledamo vse pojave — naprej in nazaj — le s stališča vsega stanu.

Ako naša razmotrivanja še enkrat pregledamo, tedaj naj gre naš boj za tem, da sebi čimprej priborimo stalnost. Le tedaj bo imel razpis mest za učiteljsvo pravi pomen. Pazimo, da se ne dela z razpisi novih krivic. Bodoča oddaja učiteljskih mest naj se kontrolira v šolskih svetih, ki naj se zakonijo. Pri kakršnihkoli krivicah, ki se gode učiteljsvu, ne pozabimo prehitro preteklosti in ne iščimo prepovršno pridnega Janezka in hudobnega Mihca.

Vinko Rupret.

Moj razred kritizira...

Vtisi ob 1. številki »Našega roda«.

Na 1. številko so čakali moji šolarji nekaj dni več, kakor običajno. Pojasnil sem jim, da je nastala zamuda zaradi počasnežev, ki ne naročajo pravočasno časopisa. Pri meni zbirajo in nosijo denar že kmalu po začetku šole. Na list pa so naročili skoraj vsi. Letos ga nista naročila 2 učenca iz razloga, ker ga imata naročena tudi njuna 2 brata. Nadaljnja 2 učenca pa sta res v tako slabih gnotnih razmerah, da starši ne premorejo teh izdatkov. Vsi ostali pa so člani Mladinske matice. To jim je že prešlo v kri; vsa leta so stalni naročniki in vidim da se od takrat zanimajo tudi za druge mladinske liste. Vem, da bodo tudi potem, ko bodo zapustili osnovno šolo, med prijatelji dobre knjige in lepega slovestva. »Naš rod« pa berejo vsi, tudi tista dva ubožna učenca, ki jim ga posodijo tovariši iz vasi. Zanimivo je, da so v mnogih družinah, ki so po večini kmečkega sloja — manjši del pa tvorijo delavci — uradniškega otroka nimam nobenega — naročeni na več listov in časopisov. Največ dobivajo po 6 listov v hišo. Nekaterim pa so »Naš rod« in knjige Mladinske matice edini tiskani obiski v hiši in s tem seveda edina duševna zveza s svetom.

»Naš rod« uporabljamo kot razredno čtivo.

Dan je bil resnično ves božji, sončen, ko sem razdelil mladim naročnikom 1. številko. Ko je dobil vsak svoj izvod, so se zatopili v ogledovanje lista. Pustil sem jim nekaj časa, da so zbrali svoje vtise. Seveda sem jih budno opazoval. Mir je vladal v razredu le še leste papirja pri obračanju listov je sekal tišino.

Otroci so takí kakor odrasli. Pogled čitatelje v kavnari. Vsakdo — ali pa vsaj večina se pobavi najprej z ilustracijami. Mladina pa še prav posebno. Zato bodi temeljno pravilo pri urejanju mladinskih listov: ilustracij kar največ! In sicer le dobrih slik! Prijatelj Sirk mi naj oprostí, če povem, da so se otroci spodtikali nad sliko na strani 9. (prizor v sobi).

»Vsa je počekana!... — Če bi jaz tako narisal v šoli, bi jo dobil po prstih.« Še prihodnji dan je eden izmed mladih kritikov izjavil: »Ves popoldan sem iskal čelavo klečedečega mornarja Iva. Roko na njegovem vratu sem imel za psa ki ga grabi za srajco.

Z ostalimi slikami so bili zadovoljni. Napís na Seliškarjevi povesti pa so razvozljali le s težavo...

Prvi vtis. Glavne povesti je preveč. Skoro tretjina lista! Mladina si želi bolj kratkih in zaključnih povesti.

Uvod k poljski prestavi Šola, je za mladinski list pretežaven in zato odveč.

»Glej, tovariši so že tukaj!« se je razveselil Čičigoj. »Lahko bi ustanovili društvo.«

Toda zaprl so mu pred nosom vrata in spoznal je, da mora drugam. Šel je naprej po poti in prišel do pekla.

»Saj mogoče ni tako hudo,« se je potolažil. »Pogovor pravi, da učitelje in žandarje povsod potrebujejo.«

Potrkal je malo bolj previdno kot v vica. Kosmat peklensček mu je odprl vrata, začudil se je, ko ga je videl samega in vprašal ga je po legitimaciji.

»Legitimacija?« se je začudil Čičigoj. Kdo bi si mislil, da so tudi tukaj potrebne legitimacije! Poglejte v pisarno, mogoče je že prišel moj dekret. Jaz sem namreč učitelj Matija Čičigoj in sem bil nazadnje na enorazrednici v Grapi nekje v dolenskih hribih, kjer pridelujejo cvičke, če veste...«

»Matija Čičigoj...« je rekel hudič in šel gledat, a se je kmalu vrnil s tovariši in ves prestrašen zaprosil Čičigaja, naj se umakne od peklenskih vrat.

»Kaj pa služba?« se je prestrašil Čičigoj.

»Molči! Molči!« so kričali vsi. »Tebe nočemo v peklo! Kdaj pa si preklinjal? Še takrat ne, ko so te premetavali s hriba na hrib, z enega konca sveta na drugega. Kdaj pa si sleparil? Revež, nisi imel prilike! Kdaj si se puntal? Niti takrat ne, ko si jedel po enkrat na dan in videl debele gruntarje, z lepim posestvom sredi vasi. Ali si bil kdaj jezen? Molčal si, ko so te napadali. Si mar ljudstvo zapeljal? Le premisli! Saj se niti oženil nisi, kaj pa hočeš v peklu? Pojdi svojo pot!«

Matija Čičigoj je bil presenečen. Doslej je vedno mislil, da pač ne spada drugam kot v peklo ali v vice, zato je bil v zadregi. Saj so zmeraj pisali o njem, da bo gorel v peklu.

Roševi kostanji so jim bili všeč. Slike h Kunaverjevi povesti so kar otipljive. Zdi se mi, da so kličej angleskega izvora.

Skoda, ker ni k Prlekiji majhne zemljepisne skice. Zal jim je, da niso tudi Zupančevi Zvonovi z Magdalenske stene ilustrirani. Izrekli so se, da bodo sami narisali prizor, kako vlečejo Turki zvonove v Kolpo.

Pri Vsevedu — taki prispevki in pa slikanice na primer O Jurčku in Indijancih — so bonboni za mlada usta — so zapazili na strani 24. risarsko-slovnisko napako: Vi boste (slika 2 oslov), pa bi morali biti v množini (torej na sliki najmanj trije oslički).

Naši otroci poznajo Srečka Brodarja. »Naš rod« pa je pisal o raziskovalcu Stanku Brodarju.

Članek o CMD nam je prišel zaradi priporočila kr. banske uprave kar naravnost pod roko.

Podrobne kritike seveda ni mogoče navesti, niti vsega pohvaliti, kaj jim je bilo všeč. Pri naslovni sliko so pripomnili, da se v notranjosti piše Naš rod (rod z malo začetnico), a na ovitku Naš Rod.

Ribičičevo uvodno povest sem prečital že v kratkem oditku z največjim zadovoljstvom. Je resnična umetnina. Vendar sem se bal, da je mlad, neizkušen bralec ne bo razumel. Bal sem se, da jo bo razumel s tiste strani kakor gleda kak povprečen, nedozorel gledalec psihoško sceno na odru: mesto, da bi ga pritegnila slika z grozo nase, pa se začuje ob taki sceni na podeželju čestokrat smeh... Ne razumejo umetniške poglobitve.

Takisto sem se bal tudi za Ribičičevo uvodno satiro, ter sem bil prepričan, da bo otrokom padlo najprej v oči ravnanje mladega maturanta, ki se s sigurno roko zadel ponirka v glavico (če nisi čital dotične satire, ne boš razumel teh beležk, zato je brz »Naš rod« v roko!).

Evo Vam psihološkega filma, kako je decal 5. razreda razumela povest in po kakem redu.

Najprej jo je vsak zase dobro prečital. Sam zase in tiho.

Potem smo otvorili razgovor.

Oglaš se najprej učenček, ki je precej brbljav pa nič preveč brihten.

— »Ejduhl, tisti fant ga je lepo zadel (ponirka)... Glih na sredo glave!...«

In drugi (navajam beležke točno po spon-tanih izjavah, sam sem le enkrat vplival na potek in smer razgovora, ki se je vršil kot

»Mogoče pa nimate vsega zapisanega,« je rekel s tresočim se glasom. »Tudi na zemlji se je večkrat zgodilo, da je bilo v kaki pisarni kaj narobe. Kar pozabijo včasih na koga ali se pa kak akt izgubi.«

»Nič se ni izgubilo, kar pojdi!« so kričali hudiči.

Potrt je povesil glavo in se napotil proti nebesom. Počasi in nezaupno se je bližal vratom, a sveti Peter ga je že od daleč ugledal in mu mahal z rokami:

»Le hitro, le hitro!«

»Mogoče me še ne pozna,« si je rekel Čičigoj. Vendar je pospešil korak.

»Dekret je že tukaj,« je veselo rekel sveti Peter. »Le hitro noter! Komaj že čakamo!«

»Ne vem, če je prav,« se je branil Čičigoj.

»Kaj se umikaš! Misliš, da ne vemo, koliko si trpel? Učil si ljudi brati, da so grde stvari o tebi brali, učil si jih pisati, da so proti tebi pisali, dajal si jim modrosti, čeprav so ti rasli čez glavo, učil si jih gospodariti, čeprav so začeli gospodariti pri Tvojem plačilu, — kaj misliš, da bo vse to zastoj? Le naprej!«

In učitelj Matija Čičigoj je vstopil v nebesa.

Precej za vrati je bila lepa ravnina, cve-toč vrt. Tam so ležali pod drevjem ljudje in dremali.

»To so pa naši!« se je razveselil Čičigoj.

Ustavil se je kar blizu vrat, zbral ljudi in začel znova in z veseljem kot pred davnimi, davnimi leti za borih trideset goldinarjev. Lepo tablo je naslonil na samotno drev in nič koliko učencev je imel. Še sveti Peter, ki je posedal na pragu, je vzel na stara leta knjigo v roke. Nekaj dremajočih je pa seveda še zmeraj ostalo pod drevesi.

Zaradi znižanja Vaših plač

si preskrbite vse manufakturno blago za Vas in Vašo družino le v specialni trgovini

A. ŽLENDER

LJUBLJANA — MESTNI TRG 22

ker boste kupili najugodnejše zaradi skrajno nizkih cen.

razredna debata): »Ta povest je luštna, ker ga je fant dobro zadel.«

Tretji: »O, to so bili ljudje veseli, ko je fant zadel ponirka.«

Pomagal sem s kratko preokretnico: »Postavite se na stališče fanta! In so padle drugačne izjave:

— »Veseli je bil, ker ga je gledalo veliko ljudi.«

— »Ploskali so mu, kakor na nogometni tekmi, če kdo zabije gol.«

(Omenjam, da so vsi ti dečki robustni, temperamentni in seveda tudi aktivni nogobrci.)

Pa se je oglašil nemadno deček, ki je v razredu najbolj miren in silno dobrega srca. Zastavil je karajoče vprašanje: »Ali je bila ptica škodljiva ali koristna!?!«

In takoj za njim spet drugi, takisto rahločuten in miroljuben: »Zelo se je ptica mučila, ko so jo obmetavali in nazadnje celo zadeli v glavo.«

Tedaj pa se je mišljenje vsega razreda preokrenilo v socialno smer in je takoj vstal nekdo in izjavil: »Ptice vendar ne smemo pobijati! In spet drugi: »To ni vesel dogodek, ubili so ptico, pa so fantu ploskali.« Spet se je spontano oglašil eden izmed dečkov in ugotovil: »Ta povest nima naslova. Napravimo ga mi. Jaz bi ga dal: Ubili ptico.«

Nato so deževali naslednji naslovi: Ponosen fant. — Zrtev. — Ubita ptica. — Neusmiljeni fant. — Ostri kamen. — Ponirek v Ljubljani. — Neusmiljeni ljudje. — Ponirkaova smrt. — Otroci brez srca.

In končni zaključek: »Živalco naj bi pustil na miru, saj mu ničesar ni napravila.«

»Ta fant je ubijalec!«

»Lz tega fanta bo baraba.«

»Njegov oče pa je bahač.«

»Ljudje so brezsrčni, ploskali so, namesto, da bi jokali.«

Nekdo pa je kar videl fantovo življenjsko pot: »Zdaj ubija ponirke, potem pa bo divjačino, nazadnje pa bo celo ljudi...«

»Še morda tiste, ki so mu zdaj ploskali« je dodal brz njegov sosed.

Splošna sodba: »Lz tega fanta ne bo nič!« je zaključila naš pomenek.

Veseli pa sem bil, da so otroci opazili sami skrito jedro in ga s pridom izluščili.

—nč—

Le sodelovanje prav vsega učiteljsva v stanovski organizaciji bo pripomoglo do popolnih uspehov borbe za naše pravice.

Ciril Petrovec:

Nekaj zgodovinskih reminiscenc k 60 letnici šole na Grabnu v Ljubljani

V soboto 23. t. m. obhaja II. deška šola na Grabnu svojo šestdesetletnico. Ustanovljena je bila l. 1875. in je bil njen prvi ravnatelj Leopold Belar. Naj na tem mestu podam nekoliko zgodovinskega ozadja k temu Belarjevemu imenovanju.

Od l. 1860. dalje so se godile v Avstriji velike izpremembe na šolskem polju. Vlada se je odločila, da izpremeni versko šolo konkordata izza 1855. v državno šolo pod državnim nadzorstvom. Od 1860. do 1874. so se vršile priprave ne samo za notranjo reorganizacijo pouka in šolstva, ampak tudi za prosvetno upravo in učiteljske plače. Je to najvažnejša doba v razvoju avstrijskega in našega šolstva za časa Avstrije.

Učiteljsvo se je pa začelo gibati tudi društveno. »U. T.« od 15. avgusta 1868. vabi vse kranjsko učiteljsvo k prvemu zborovanju v ljubljansko mestno dvorano. To zborovanje se je vršilo 15. septembra istega leta. Praprotnik je pozdravil udeležnike tega zborovanja s pesmijo natisnjeno na prvi strani »U. T.« od tega dne. Učiteljsvo je na njem razpravljalo o vseh aktualnih vprašanjih zlasti pa o spremembi plačevanja učiteljsva.

15. marca l. 1869. prinaša »U. T.« vabilo, v katerem vabi začasni odbor učiteljskega društva za Kranjsko vse člane k prvemu ustanovnemu občnemu zboru v c. kr. normalki v Ljubljani. Vabilo je podpisal Andrej Praprotnik. Zbor se je vršil 31. marca

Winkler Venceslav:

Učitelja Čičigaja zadnja pot

Učitelj Čičigoj se je naveličal žalostnega sveta, bogatih draginskih doklad in navdušenja za narod in ljudstvo, legel je, zaprl oči in kar umrl. Ko je prišel na drugi svet, se je ustavil na prvem križpotju. Pogladil si je suho brado, prebral velike napise in se bled in koščen napotil v vice. Lepo ponižno je potrkal na vrata in ko mu je odprl mož v črnem, se mu je predstavil.

»Oprostite,« je rekel, »ne vem, če sem prišel prav. Moje ime je namreč Matija Čičigoj in sem učitelj sedme položajne skupine in se zanimam za narodno izobraževanje in za gospodarstvo. Dekreta za vice sicer še nimam, a bo že prišel za menoj kot navadno.«

»Toda, tukaj so vice!« je zamrmral vrtar.

»Saj, saj,« je hitel Čičigoj. »dobro vem, le delati bi že rad začel, mogoče še kaj postranskega, da me ne bi zastojni redili. Na zemlji so mi to večkrat očitali...«

»Moram povprašati,« se je umaknil vrtar in zmajal z glavo.

Dolgo je čakal Čičigoj pred vrati in ugibal kako mesto mu bodo pripravili, ko se je nenadoma iz notranjosti vic razlegel krik in je iz pisarne prihitel majhen gospod in razburjeno mahal z rokami:

»Tega pa ne! Ta se ne bo spokoril pri nas. Ne vidite, da imamo že vse polno učiteljev v vica? Ali so vica zanje sploh kako trpljenje? Smejejo se, žvižgajo in pojejo. Nikoli se jim še ni godilo tako dobro, pravi. Ne, nobenega več ne maramo, še te bi radi spravili kam naprej. Nočemo, nočemo!«